

Deniz, A. ve Özgür, E. M. (2013). Antalya'daki Rus gelinler: Göçten evliliğe, evlilikten göçe, *Sosyoloji Dergisi*, 3. Dizi, 27. Sayı, 2013/2, 151-175.

Antalya'daki Rus Gelinler: Göçten Evliliğe, Evlilikten Göçe

Ayla Deniz* ve E. Murat Özgür**

Özet: Evlilik, Rusya'dan Türkiye'ye ve özellikle turizm kenti Antalya'ya göçlerde önemli bir nedendir. Rusya'dan Antalya'ya evlilik göçüyle, Antalya'da Rus kadın göçmen sayıları ve görünürlükleri artmakta, bu durum toplumsal yaşamda belirgin değişimler yaratmaktadır. Bu çalışmanın temel amacı, Rus kadınlarla Türk erkeklerin arasındaki evlilik göçünün mekanizmasını anlamaktır. Çalışmada uluslararası evlilik göçüyle bir turizm kenti olan Antalya'ya yerleşmiş Rus kadınların Antalya'ya göç ve yerleşim süreçleri ile Antalya'da meydana getirdikleri değişimler araştırılmaktadır. Çalışma, kartopu yöntemiyle ulaşılan 25 katılımcıyla gerçekleştirilen anket ve derinlemesine görüşmelerden sağlanan bilgilere dayanmaktadır. Bu bilgilere göre Rus kadınlar, eşleriyle genellikle Antalya'da tatil için veya kısa süreli çalışma amaçlı geldiğinde tanışmaktadır. Rus kadınları evlilik göçüne motive eden temel unsur, daha iyi bir yaşama ulaşma isteğidir. Yüksek eğitim seviyesine ve mesleki becerilere sahip ve kısa sürede Türkçe öğrenen Rus kadınların evlilik göçü; karma yeni nesillerin ortaya çıkmasına ve Türk aile yapısından farklı, yeni bir modelin gelişmesine yol açmakta, yerel toplumdaki kadın imajını/imesini yeniden şekillendirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Evlilik Göçü, Uluslararası Göç, Rus Kadınlar, Antalya, Türkiye

The Russian Brides in Antalya: From Migration to Marriage, from Marriage to Migration

Abstract: Marriage is a major cause of migration from Russia to Turkey, and particularly to the tourism city of Antalya. These marriage migrations increase the number and visibility of Russian migrants, which leads to significant changes in social life. The main motivation for this study is to understand the mechanism of marriage migration between Russian women and Turkish men. It examines the migration and settlement processes of Russian women who have settled in the tourism city of Antalya through international marriage migration, as well as the changes they have brought to the city. The study has been conducted through surveys and in-depth interviews with 25 participants reached via the snowball method. The data suggests that Russian women generally meet their husbands when they visit Antalya on holiday or when they come for short-term work. The main factor that motivates these Russian women to marriage migration is the desire for a better life. The marriage migration of these highly educated Russian women, with professional skills and a natural flair for learning Turkish, leads to a new mixed generation and a new pattern/model of family structure different to the prevalent one in Turkey, thus reshaping the image of women among the local public.

Keywords: Marriage Migration, Transnational Migration, Russian Women, Antalya, Turkey

* Doktora Öğrencisi ve Proje Asistanı, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Bölümü, adeniz@ankara.edu.tr.

** Prof. Dr. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Bölümü, ozgur@ankara.edu.tr.

Giriş

Araştırmalar, bireylerin oturduğu yeri değiştirme kararlarında, eğitim ve çalışılan işe ilişkin değişikliklerle birlikte, ailenin oluşumu veya dağılması süreçlerinin de açık ve güçlü bağlantılar gösterdiğine işaret etmektedir (Clark ve Withers, 2007; Flowerdew ve Al-Hamad, 2004; Kulu ve Milewski, 2007; Pardede ve Muhidin, 2006; Simmons, 1968; Speare ve Goldscheider, 1987). Hareketlilikle bağlantılı yaşam değişikliklerinin çoğu; aile yaşam döngüsü, özellikle de medeni durum değişikliklerini içermektedir. Medeni duruma ilişkin olarak evlenme, boşanma, birlikte veya ayrı yaşama, yeniden evlenme, dul kalma gibi değişiklikler yer değiştirme nedeni olabilmektedir (Özgür ve Aydın, 2010). “Evlilik göçü; evlenen eşlerden birinin veya her ikisinin birden, evlilik öncesinde yaşadığı yerden eşinin yanına veya farklı bir yere taşınmasını” (Özgür ve Aydın, 2010, s. 21) anlatır. Bu göç sürecinde mekânsal itme-çekme ilişkisinden ziyade, evlenecek kişilerin buldukları yerden başka bir yere hareketleri öne çıkmaktadır (İlkkaracan ve İlkkaracan, 1999; User, 1997). Kadınların emek piyasasında marjinalleşmesi veya göçmen kadınların gittikleri ülkede uzun süreli yaşama istekleriyle birlikte evlilik, çekiçilik kazanmakta ve ekonomik ilerlemeleri için bir strateji haline gelerek, bir göç aracına dönüşmektedir (Özgür ve Aydın, 2010).

Uluslararası evlilik göçmenlerinin çoğunluğu kadınlardan oluşmaktadır ve evlilik nedeniyle göç eden kadınlar, emek göçüne katılan kadınlarla ortak göç kalıplarını paylaşmaktadır (Ehrenreich ve Hochschild, 2002; Piper ve Roces, 2003). Evlilik yoluyla göç (bazen göç için yapılan evlilik), Batı kamuoyunun gündemine daha çok Hindistan’dan İngiltere’ye giden kadınlarla gelmiştir. Günümüzde ise Hindistan’ın yanı sıra Filipinler, Bangladeş, Tayland ve Çin gibi Asya ülkelerinden Batı Avrupa ve ABD gibi gelişmiş ülkelere bu tür göçler oldukça yaygın şekilde gerçekleşmektedir (Palriwala ve Uberoi, 2005’ten akt. Yılmaz, 2009, s. 224; Yeh, 2010, s. 201).

Pek çok ülkede evlilik göçü, kadınlar için aile oluşumu ve daha iyi yaşam olanaklarını ifade etmektedir. Belçika ve Almanya’da yaşayan Türk erkeklerle evlenen Türkiyeli kadınlar için evlilik göçü, yakın akrabaların etkisinden kurtulmayı ve daha özgür yaşam sürme arzusunu içermektedir (Göktuna ve ark., 2008; Kartal, 2004; Lievens, 1999; Timmerman, 2006). Benzer şekilde uluslararası evlilikler, Kore, Tayland, Filipinler ve Japonya’daki bazı kadınlar için güvenli yerleşme ve yasal oturma statü elde etmenin bir yolu olduğu halde (Piper, 1999), Porto Riko’lu kadınlar için, bağımsız hareket kabiliyeti sağlamanın bir aracına ve ekonomik seçeneğine dönüşmektedir (Ortiz, 1996). Küresel neo-liberal eğilimlerin etkisiyle sayıları son zamanlarda hızla artan uluslararası evlilik büroları ve çöpçatanlık kurumları da buna hizmet etmektedir (Tosakul, 2010). Uluslararası evlilik göçüne katılmış Güney Asyalı kadınlar hakkında

yapılmış araştırmalarda, ekonomik güvence ve iş, refah, vatandaşlık hakkı kazanma, aşk, yabancı bir yerde yaşama isteği ve aile sorunlarından kaçış, kadınların yabancı erkeklerle yaptıkları evlilik nedenleri arasında yer almaktadır (Hsia, 2000; Suzuki, 2005; Tseng, 2010). Bangladeşli, Hindistanlı ve Pakistanlılar arasında gerçekleşen ve göçe dönüşen evliliklerde, kültürel ve coğrafi yakınlık en önemli faktörlerdir. Geleneksel davranış kalıplarını koruma çabası gösteren topluluklar, evlilikleri de bir kontrol mekanizmasıyla denetlemektedir (Chen, 2000; Shaw, 2000). Evlilik, sıklıkla göçmen kabulünü zorlaştırıcı politikalara sahip ülkelere girişte, sınır aşmak veya bu ülkelerde yerleşimci/kalıcı olmak için bir strateji olarak da kullanılmaktadır (Piper, 1999).

Göç literatürünün önemli bir bölümü, emek ve istihdamla ilişkili hareketlere odaklanmıştır ve aile oluşturma amacı nedeniyle özel bir göç türü olarak kabul edilen evlilik göçü, literatürde daha az ilgi görmüştür (Fan ve Li, 2002, s. 620). Evlilik göçünün literatürde az ilgi görmesi, kadın göçmenler nedeniyle cinsiyete özel yapısına (Davın, 2007), cinsiyet kimliğine (İlkkaracan ve İlkkaracan, 1999) bağlanabilmektedir. Diğer taraftan bazı araştırmalarda, evlilik göçünde kadınların pasif konumlarına ve evlilik sonucunda veya içinde bağımlı göç ilişkisine vurgu yapılmıştır (Bonney ve Love, 1991; Fincher, 1993; Houstourn ve ark., 1984; Watts, 1983). Evliliğin, göçü tetikleyen yaşam olaylarından biri olarak işlendiği (Mulder ve Wagner, 1993) ya da evlilik statüsünü, hareketliliği tahmin etme veya açıklamada demografik bir değişken olarak gören çalışmalar da (Speare ve Goldscheider, 1987) bulunmaktadır. Bununla birlikte, Rossi'nin (1955) *Why Families Move* isimli çalışmasından beri araştırmacılar, evliliği de içerecek şekilde göç ile aile bileşimindeki değişiklikler arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır (Flowerdew ve Al-Hamad, 2004, s. 339). Kadınların, son yıllarda uluslararası göçe katılımlarının artması ve geçmiş yıllara göre daha fazla görünür hale gelmeleri sayesinde göçün kadınsılaşmasından (Castles ve Miller, 2008; Kofman ve ark., 2000; Ünlütürk-Ulutaş ve Kalfa, 2009) ve bu görünürlükte uluslararası evliliklerin bir göç nedeni olarak önemli rolü olduğundan söz edilmektedir. Türkiye gibi "Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olmayanları" yabancı kabul eden bir ülkeye gerçekleşen insan hareketlerinde ve vatandaşlığa kabulde evlilik, oldukça önemli ve stratejik bir yol olarak karşımıza çıkmaktadır.¹ Faslı kadınların internet aracılığıyla tanıştıkları Mardin'de yaşayan Arap kökenli Türk erkeklerle evliliklerinin neden olduğü göçler (Doğan Haber Ajansı-DHA, 2011, 4 Ocak), Türkiye'nin güney sınırlarındaki illerde sayılarının arttığına tanık olunan Suriyeli gelinler (Bismil Haber, 2012, 2 Ocak), Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Karadeniz kıyılarındaki kentsel yerleşmelere (Aydın, 2006) veya

¹ 29/5/2009 tarihli ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu: Madde 16- Türk vatandaşlığının evlenme yoluyla kazanılması.

Türkiye'nin güneyindeki turistik merkezlere gelen (Ekiz-Gökmen, 2011) ve evlenerek buralara yerleşen kadınlar, bu çerçevede düşünülebilir. Bunun yanında, Antalya ilinde yabancı uyruklularla Türk vatandaşlarının evlenme sayılarında da büyük bir artış olduğu, sadece Manavgat ilçesinde bile 2009 yılında 275 evlilik gerçekleştiği belirlenmektedir (Turistim.com, 2011, 14 Şubat). Nitekim bu bağlamda Rusya'dan Türkiye'ye gerçekleşen göçlerle 'melez evliliklerin' sayıları ve görünürlükleri gittikçe artmakta (Deniz, 2012) ve bu durum toplumsal yaşamda belirgin değişimlere yol açmaktadır. Bu gerçekten yola çıkarak çalışmamız, göç sürecindeki Rus kadınların ulus-aşırı evliliklerine odaklanmaktadır.

Çalışma, 2010-2012 yılları arasında Antalya'da Büyükşehir Belediyesi sınırları içindeki Muratpaşa, Konyaaltı ve Kepez ilçelerinde yürütülmüş bir alan araştırmasına dayanmaktadır. Bu çalışma, kartopu örnekleme yöntemiyle ulaşılan ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı erkeklerle evli 25 Rus kadın göçmenle gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerin ve anketlerin sonuçlarını içeren nitel bir araştırmadır. Bu görüşmelerde evlilik göçü sürecini anlamaya yönelik yapılandırılmış ve yarı yapılandırılmış sorular kullanılmıştır. Araştırmanın temel motivasyonu, Rus kadınların ulus aşırı evlilik göçünün mekanizmasını anlamaya yöneliktir. Bu yüzden çalışmanın bulguları üç ana bölüm altında toplanmıştır. Bunlardan ilki, katılımcıların demografik ve sosyo-ekonomik özelliklerine ilişkin ön bilgi bölümüdür. İkincisi, Rus kadın göçmenlerin göç ve evlilik süreçlerinde kullandıkları ağlar ve deneyimlere odaklanan bölümdür. Sonuncusu, Rusya'dan Antalya'ya gelerek burada Türk erkekleriyle evlilik gerçekleştirenlerin Antalya'da yarattıkları değişimleri içeren bölümdür.

(1) Bir Türk vatandaşı ile evlenme doğrudan Türk vatandaşlığını kazandırmaz. Ancak bir Türk vatandaşı ile en az üç yıldan beri evli olan ve evliliği devam eden yabancılar Türk vatandaşlığını kazanmak üzere başvuruda bulunabilir. Başvuru sahiplerinde; a) Aile birliği içinde yaşama, b) Evlilik birliği ile bağdaşmayacak bir faaliyette bulunmama, c) Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmama, şartları aranır. (2) Başvurudan sonra Türk vatandaşı eşin ölümü nedeniyle evliliğin sona ermesi halinde birinci fıkranın (a) bendindeki şart aranmaz. (3) Evlenme ile Türk vatandaşlığını kazanan yabancılar evlenmenin butlanına karar verilmesi halinde evlenmede iyi niyetli iseler Türk vatandaşlığını muhafaza ederler (TürkHukuk Sitesi, 2009, 17 Haziran).

27/2/2003 tarihli ve 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri hakkında Kanun Madde 8- Türkiye'nin taraf olduğu ikili ya da çok taraflı sözleşmelerde aksi öngörülmedikçe; a) Bir Türk vatandaşı ile evli olan ve eşiyile Türkiye'de evlilik birliği içinde yaşayan veya evlilik birliği en az üç yıl sürdükten sonra sona ermiş olmakla birlikte Türkiye'de yerleşmiş olan yabancılar ile bunların Türk vatandaşı eşinden olan çocuklarına, bu Kanunda öngörülen sürelere tâbi olmaksızın çalışma izni verilebilir (Muhasebe Türk (t.y.).

Bulgular

Katılımcıların Bazı Demografik ve Sosyo-Ekonomik Özellikleri

Katılımcıların yaş ortalamasının 31 olduğu ve yaş bileşiminde 25-40 yaş grubundakilerin çoğunluğu (%80'i) oluşturduğu belirlenmektedir. Katılımcıların eğitim seviyelerinin yüksekliği önemli bir diğer özelliktir. Lisans ve lisansüstü eğitim diplomasına sahip evlilik göçmeni oranı %88'dir. Bu oran, daha düşük eğitim düzeyine sahip Antalya'da yaşayan diğer yabancılarla (Südaş, 2005 ve 2012) bu grup arasında çok önemli farkların olduğuna işaret etmektedir. Eğitim seviyesiyle bağlantılı beceri ve kapasite yüksekliği, Rusların kolay Türkçe öğrenmelerine ve göç ettikleri kente daha kolay uyum sağlamalarına yardımcı olmaktadır. Bu çalışmanın yapıldığı dönemde katılımcıların %96'sının orta ve üst düzeyde Türkçe bilmesi ve araştırma için Rusçaya çevrilen anketlerin çok az kullanılması bu konudaki somut bir göstergedir. Rusya'da sosyalist dönemin bir getirisi olarak, kadınların eğitim seviyelerinin yükseldiği, çalışma yaşamına katılımlarının arttığı bilinmektedir. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesi konusunda önemli yol kat edilmiştir. Bu durumun izlerini, genel olarak Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)'nin dağılmasından sonra uluslararası göçlerin aktif katılımcısı olan Rus kadınlarda, özelde ise Antalya'daki (Deniz, 2012) ve Marmaris'teki (Ekiz-Gökmen, 2011) evlilik göçü aracılığıyla emek piyasasına katılan Rus kadınlarda görmek mümkündür.

Kadın evlilik göçmenlerinin Antalya'daki çalışma yaşamına katılımına ilişkin bulgular, onların en fazla turizm sektörü ve bununla bağlantılı olarak emlak ve perakende ticaret gibi işlerde çalıştıklarını ortaya koymaktadır. Özellikle turizme yönelik ticaret ve konaklama/lokanta gibi işler, Antalya'nın kent kimliğine de uygun olarak, göçmenlere en fazla iş fırsatı sunan sektörlerdir. Bu görünüm aynı zamanda, uluslararası göçlerde sıklıkla kadın emeğinin piyasadaki konumlanışını da göstermektedir (Aitken ve Hall, 2000; Anthias, 2000; Cooper, 2002; Erder ve Kaşka, 2003; İçduygu, 2004; Kaşka, 2006; Kofman ve ark., 2000). Katılımcılardan altısı (%25'i) evlendikten sonra çalışmamayı tercih ederek emek piyasasından çıkmıştır.

Evlilik göçmenlerinin çalıştıkları işlerden bireysel aylık kazançları, çoğunlukla 1000 TL'nin üzerindedir (katılımcıların %84'ü için). Hatta 1500 TL'den fazla aylık geliri olanların oranı %63'tür. Turistik faaliyetlerin canlı olduğu yaz döneminde bütün katılımcıların aylık gelirleri daha da artmaktadır. Özellikle turizme yönelik ticari işlerde, ürünlerin satışı üzerinden alınan komisyonlar, uzun çalışma saatlerine rağmen, göçmenleri motive etmektedir. Ayrıca göçmenlerin arasında eşinin işyerinde çalışanlar da bulunmaktadır. Evlilik, kadınların bir yandan iş seçiminde kısıtlama getirirken; diğer yandan da onların

işsiz kalma riskini azaltmaktadır. Ayrıca Rus kadın göçmenlerin sahip oldukları iş disiplini ve ahlâkı, onların bir diğer önemli özelliğidir. Eşinin iş yerinde çalışan Olga'nın bu özelliğini eşi Ali şöyle ifade ediyor:

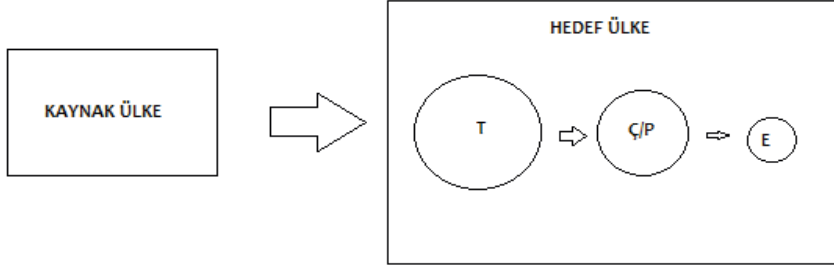
Benim eşim eskiden bankacılık yapıyormuş. Buraya eğitime geldi, benim dükkânın karşısındaki otele. Bizim burada çok yerimiz var, yazın iş yoğunluğu çok oluyor. Ben de para hesabı pek bilmem. Eşim sağ olsun evlendikten sonra bunlara el attı. Çocuk da var ama dükkânların bütün muhasebesine o bakıyor. Geçen gün hesap yapıyor, 10 TL eksik var. Onu soruyor sen nereye harcadın, hesap ver diye. Ben yüz binlerle uğraşıyorum. Böyle hesap yapan hayatımda görmedim. Bizi çok yükten kurtardı, kasamız sağlam (gü-lüyor). (Ali, kişisel görüşme, 2010)

Katılımcıların neredeyse tamamı, üç yıldan daha uzun bir süre evli oldukları için Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı hakkını kazanmıştır. Ancak bu süreçte evliliğin sahte olup olmadığı yetkili makamlar tarafından denetlenmektedir ki evlilik göçmenlerinin bu uygulamadan rahatsız olduklarını Ekaterina'nın sözleri özetliyor:

Ben eşimle Antalya'da tanıştı. Zaten aynı iş yerinde çalıştı uzun zaman. Herkes biliyordu biz görüşüyor. Sonra biz evlendi ama ben Türk vatandaş olamadı. Tabii ben Raşad'dan (Rusya'dan) aldı diplomayı. Burada çalışmak için beni diploma onaylanmalı Ankara'da. Ben bekliyor şimdi. Benim bebek de var. Şimdi görevli gelir bazen. Mesele soru soruyor. Diyor eşin her gün saat kaçta gelir? Senin bebeğe kim isim verdi? Senin kaynanan adı nedir? Bizi kontrol eder. Ben biliyor ama ben anlamıyor. Beni bebek var yani, ben sevmese neden bebek yapayım? (Ekaterina, kişisel görüşme, 2010)

Katılımcıların Göç Süreçleri/Deneyimleri ve Kullandıkları Ağlar

Göç sistemi, birbirine insan akışlarıyla bağlı iki veya daha fazla mekânın (ulus-devletin) arasında gelişen dinamik bir süreçtir (Kritz ve Zlotnik, 1992). Başka bir deyişle göç sistemi, göçü alan, veren ve göçmen arasındaki dinamik ilişkiler bütünüdür bir yansımasıdır (Biriz-Karaçay, 2012). Göç sistemi teorisi; göçün sadece ekonomik gerekçelerle gerçekleşmediğini, farklı aktörlerin, farklı düzlemlerde, farklı dinamiklerle birbirleriyle etkileşim halinde olduğunu ve bu etkileşimin sistem yarattığını ileri sürmektedir (Biriz-Karaçay, 2012). Rusya'dan Antalya'ya gerçekleşen göçlerle böyle bir sistemin oluşmaya başladığı görülmektedir ve evlilik göçü de bu sistemin bir parçasıdır. Uluslararası evlilik göçüne katılarak Antalya'ya yerleşen Rus kadınların bu göç hareketleri, belirli bir sistemde ve genellikle aşamalı olarak gerçekleşmektedir. Bu sistem, bütün evlilik göçmenlerini kapsamasa da, geri dönüşleri içeren üç aşamalı mekanizma işlemektedir: Turistik seyahat, döngüsel nitelikli yerel iş gücüne katılım/partner ilişkisi, evlilik yoluyla kalıcılaşma (vatandaşlık hakkı kazanımı) (Şekil 1).

Şekil 1. Rusya ile Antalya arasındaki evlilik göçü sistemi (T=Turist, Ç/P=Çalışan/Partner, E=Evli).

Türkiye özellikle de Antalya, SSCB'nin çözülmesi süreciyle Ruslar için önemli bir turistik bölgeye dönüşmüştür. Ruslar başlangıçta sadece turist olarak Antalya'ya gelmişlerdir. Ruslar Antalya'da tatil yapan ve sayıları milyonlarca ifade edilen en önemli turist gruplarından biridir. Rus turistlerin büyük bir kısmı ülkelerine geri dönmelerine rağmen, bu grup evlilik göçü sisteminde kritik rol oynar. Antalya'ya tekrarlanan turistik amaçlı geliş-gidişler Rus kadınların, hem kenti tanımalarına hem de yerel kişilerle/kurumlarla bağlantılar kurmalarına olanak tanır. Zamanla Rusça konuşan çok sayıdaki turistin yarattığı talepler sayesinde iş bulma olasılığı artan ve Türkçe öğrenen Rus kadınlar, daha uzun süreli Antalya'da kalmaya başlamıştır. Bu süreçte geliştirdikleri partner ilişkileriyle (kimi zaman işveren partnere dönüşür) Rus kadınlar kendilerini ekonomik, sosyal ve ruhsal olarak daha iyi ve güvende hissetmektedir. Göçmenlerin geliştirdiği bu ilişkilerin altında Türk erkeklerinin koruyucu/sahiplenici niteliklerle tanınmaları, Rus kadınların güzel/egitimli olarak bilinmeleri, insanların günlük hayatın ekonomik ve sosyal yükünü biriyle paylaşma istekleri gibi durumlar yatmaktadır. Partner ilişkisi sayesinde iki farklı kültürden insanın birbirlerini tanımaları ve evlilik gibi yaşamsal kararları sorgulamaları mümkün olmaktadır. Sonuçta Rus kadınların Antalya'da kalış süreleri uzamakta, uyumları artmakta ve onlar göç sisteminin belirgin bir aktörü haline gelmektedir. Rus kadınlardan bir kısmı için partner ilişkisi deneyimi, evlilikle sonuçlanmaktadır. Bu da evlilik yoluyla görece geçici göçmenlikten kalıcılığa ve vatandaşlığa geçiş anlamına gelmektedir. Evlilikle Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı hakkını kazanan Ruslar, bugün Antalya'da büyük bir hız ve yaygın bir etkiyle oluşan Rus topluluğunu geliştiren en dinamik çekirdek gruptur.

Bu göç sisteminin genel gidişi dışında gelişen evlilik göçleri de vardır. Son yıllarda Rusya ile Türkiye arasındaki karşılıklı ekonomik ilişkilerin yoğunlaşması nedeniyle, birçok Türk işadamı Rusya ile ticaret yapmaktadır. Antalya ve Rusya arasında turizme dayalı ilişkiler ve ticaret, iki yer arasındaki bağlantıyı güçlendirmekte, karşılıklı gidiş-gelişleri artırmaktadır. Bu süreçte Rus-

ya'da başlayan partner ilişkileri, Antalya'da evlilikle sonuçlanabilmektedir. Bu şekilde evlenerek Antalya'ya yerleşmiş Oksana'nın ifadelerine bakarsak, aynı durumdaki kadınların deneyimlerini anlamamız kolaylaşabilir:

Ben eskiden beri hep ilgi duydu Türklere. Bu yüzden Türkoloji okudu. Öğrenciyken benim bana firmada iş buldu. Türkler bizim bölgede çok iş yaparlar. Ben Türklerin yanında çalıştı okurken. Orada şefti benim eş. Bir iki sene flört ettik. Sonra sık sık Rusya'da başka şehirlerde yaşadı benim adam, ben de peşinden gittim, hep iş yaptık birlikte. Ben Türkiye'ye geldi kaç kez. Sonra evlendik eşimle. Bizden Türkle evlenen çok, Türkler mert olur. Evlilik derken benim arkadaşlar ve aile başta çok karşı çıktı yani sonuçta başka bir kültür var. Benden sonra benim kız kardeş gibi arkadaşım da eşimin kardeşiyle evlendi. Şimdi ben Rusiyaya gidince diyorlar bize de Türk erkek bul evlenecek (Oksana, kişisel görüşme, 2011).

İki ülke arasındaki bu ticaret dışında, Rusçanın Antalya'da sıklıkla konuşulmasından dolayı, son dönemde turizmde çalışanların Rusya'da dil okullarına eğitim almak için gitmeleri de söz konusudur. Bu süreçte, Rus kadınların Antalya'ya evlilik göçüyle yerleşmelerini sağlayan partner ilişkilerinin kurulabildiği söylenebilir. Bu iki grubun bahsedilen sistemden farkı, içerisinde Antalya'da turist veya çalışan olarak bulunma deneyimini içermemesidir. Alan araştırması sırasında bize evinin kapılarını açarak hayatıyla ilgili bilgileri paylaştan Yana, daha önce hiç görmediği Türkiye'ye göç hikâyesini şu şekilde anlatmaktadır:

Rus Dili ve Edebiyatı okudu ben Kursk'ta. Kimseyle görüşmedim o zamana kadar. Bizim erkekler biraz sarı, hep aynı. Benim eşi bir arkadaş beğenmiş kendine. Ahmet de tabi esmer, uzun boylu. Herkes fark eder beş yüz metreden (gülüyor). Biz arkadaş ortamında görüştük, arkadaşla Ahmet görüştü ama eşim beni beğenmiş. Biz görüştü biraz. Eşim dil kursu bitti, Antalya'ya döndü. 10 güne yine geldi, dayanamadı bana. O yaz evlendik. Ben hiç bilmiyordu Türkiye nedir? Orada ne vardır? (Yana, kişisel görüşme, 2010)

Ayrıca son 10 yıl içerisinde internet üzerinden Rusya ve Türkiye arasında, konut, iş, iş ortaklığı, partner ve eş aramaya yönelik olarak tarafları bir araya getiren siteler de yaygınlaşmıştır (örneğin www.rusgazete.com). Binlerce kişinin aktif olarak bu siteleri kullandığı göz önüne alınırsa, göç sistemi için bir araç olarak internetin öneminin arttığı belirlenir. Bu sitelerin göçün yönüne nasıl etki ettiği ve bu site aracılığıyla partner ilişkisi geliştirenlerin evlilik gerçekleştirip gerçekleştirmediklerine ilişkin bir çalışma yoktur. Ancak bu iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle, ulaşım için finansal kaynağa sahip olmayanların bile, göç için kendi ağlarını geliştirebildikleri de söylenebilir. Görüşme yapılan kadınlardan Elena, eşiyle internetteki sosyal paylaşım sitelerinden biri aracılığıyla tanışmıştır:

Ben interneti çok kullanırdım. Zaten Rusya'dan hep ayrılmak istiyordu ve Türkler çok yakışıklı. Bir gün Murat'la yazışmaya başladık. Baktım melek yüzlü adam (gülüyor). Biz bir ay gece gündüz konuştuk hep. Sonra yazın benim bileti aldı, ben geldim Antalya. Benim kaynana dedi internetten kız bulmuşun, almam bunu (gülüyor). Şimdi bayılıyor bana (Elena, kişisel görüşme, 2011)

Ulus aşırı göçlere katılan kişilerin hareketleri boyunca deneyimledikleri olaylar ve kullandıkları ağlar, göç sisteminin oluşumunda anahtar unsurlardır. Eski göçmenlerin göç edilen yere ve topluma ilişkin aktardıkları bilgiler ve orada yeni göçmenlere sağladıkları yerel bağlantılar yanında, göçmenlerin kendileri tarafından kurulan çeşitli ilişkiler de bu süreçte kritik önem taşımaktadır.

Türk erkekleriyle gerçekleştirdikleri evlilikler yoluyla Antalya kentinde sayıları ve görünürlükleri artan Rus gelinler, buraya yerleşme kararını sıklıkla en az iki kere gelip gittikten sonra almıştır. Dolayısıyla bütün katılımcıların kentle ilk tanışma deneyimlerini sağlayan evlilik değildir. Katılımcıların yaklaşık %60'ı tatil nedeniyle daha önce geçici sürelerle Antalya'ya gelmiştir. Bu açıdan Rus kadınlar, uluslararası evlilik göçüne katılarak sınır aşan, ancak göç edeceği yeri daha önce hiç görmemiş olan başka evlilik göçmenlerinden ayrılmaktadır (King Baudouin Foundation, 2012).

Evlilik göçü, dünyanın başka bölgelerinde ekonomik yoksulluktan veya ailelerin genç kızlar üzerindeki baskılarından bir kaçış aracı olarak veya yurt dışına çalışmaya giden Türklerde olduğu gibi ülkelerinden evlenerek eşlerini yanlarına alma işlevini görürken; Rus kadınların genelde gönüllü olarak tatil veya çalışma amaçlı bağımsız hareketlerinin ardından gelişen ve bu hareketi evlilik yoluyla kalıcılığa çevirdikleri bir süreçtir. Başka bir deyişle, Rus gelinlerin evlilik göçü, kaçışın ve zorunluluğun değil, duygusallığı ve aşkı da içeren emek göçünün dönüşmüş bir hali olarak yorumlanabilir.

Katılımcıların kendi ülkelerinden ayrılmalarında, evlilikte genellikle kadınların erkeğin yaşadığı yere göç etmelerinden dolayı, belirli bir düzeyde bağımlılık ilişkisi etkilidir. Fakat bunun dışında, göç ve evliliğin arkasında, kendi ülkesinde yeterince para kazanamama, yeni bir yere yerleşme ve yeni yerler/insanlar tanıyarak yaşama arzusu ve sosyal baskıdan kurtulma isteği gibi gerekçeler de bulunmaktadır. Bu aşamada Türkiye'yi onlar için cazip hale getiren özellikler ön plana çıkmaktadır. Bunlardan ilki Rus-Türk evliliklerinin yaygınlaşması ve toplumsal kabulünün gittikçe artıyor olmasıdır. Dolayısıyla evlilik yoluyla göç, Rus kadınlar için çok yeni bir deneyim değildir. Ayrıca Türklerle evlenen Rus kadınların kendi deneyimlerini başka kadınlara aktarmasıyla, Rus kadınların Türkiye'ye gelme konusunda cesaretleri de artmaktadır. Bunun dışında Türkiye'ye hem giriş-çıkışın kolay olması hem de çalışma izni olmasa bile bir işte çalışılabilmesi nedeniyle, ülkelerinde yeterli gelire erişemeyen Rus

kadınlar, göç rotalarına Türkiye'yi de eklemişlerdir. Bu aşamada hangi kentin seçileceğini ise, Antalya'nın Ruslar için özel anlamı belirlemiştir.

1977 yılında onaylanarak yürürlüğe giren "Güney Antalya Turizm Gelişim Projesi" ve Türkiye'de turizm sektörünü düzenleme, geliştirme, dinamik bir yapı ve işleyişe kavuşturma amacıyla 1982 yılında çıkarılan "Turizmi Teşvik Kanunu" ile birlikte, Türkiye'nin 1980 sonrası dışarıya açık liberal politikalarla yönetilmeye başlaması, TL'nin konvertibilitesi, ülkeye giriş-çıkış prosedürlerinin azaltılması, Türkiye'nin uluslararası alanda, özellikle ticari bakımdan gittikçe önem kazanması, 1618 sayılı Seyahat Acenteleri Birliği ve Profesyonel Turist Rehberliği Yönetmeliği gibi etkili yasal düzenlemelerin yapılması (Türkiye Seyahat Acentaları Birliği-TÜRSAB, Haziran, 2003), ülkenin güney ve batı sahillerinde turizmin hızla gelişmesine yol açmıştır (Deniz ve Özgür, 2010). Bu süreçte SSCB'nin dağılması ile seyahat özgürlüğüne kavuşan Ruslar için Türkiye yeni turistik hedef haline gelmiştir. Coğrafi yakınlık, ucuz seyahat ve tatil olanakları yanında, iş fırsatlarının varlığı da, Rusya ve Antalya arasındaki ilişkileri geliştirmiştir. Hatta Antalya'da özellikle Kemer ilçesi "Küçük Moskova" olarak anılmaya başlanmıştır (Gebelek, 2008). Türkiye'de taşınmaz satın alan Rusların %85'inin mülklerini Antalya'dan almaları (Deniz ve Özgür, 2010), Rusların Antalya'daki bağlarını güçlendirmelerine ve kümelenmelerine işaret etmektedir.

Katılımcıların Antalya'da yerleşmelerinin en önemli nedeni evlilik ve eşleridir. Kısa süreli gidiş-geliş deneyimleri olsa da, eşlerinin burada yaşıyor olması nedeniyle Rus kadınlar, evlilik sonrasında uzun süreli olarak Antalya'da kalmaya başlamıştır. Bu süreçte eski göçmenlerin olumlu yönlendirmeleri de onları etkilemiştir. Son olarak Antalya'daki turist kitlesi içinde Rusça konuşanların dikkate değer sayılara ulaşmış olması, bu turistlere hizmet sunacak Rusça bilen işgücüne talebi de arttırdığı için (Deniz, 2012) katılımcılar, Antalya'da evlenmeleri durumunda iş bularak ekonomik kazanç sağlamaktan yoksun kalmayacaklarını düşünmüşlerdir.

Uluslararası göçmen akışlarında ağlar, çok önemli rol oynamakta; göçmenlerin kurduğu bu ağlar sayesinde, göç sürecinin maliyeti ve riskleri azaltılmakta ve daha güçlü göç kanallarının oluşması sağlanmaktadır (Massey ve ark., 1999, s. 24-32). Göçmenler, ortak köken veya dostluk bağlarına dayalı ilişkiler aracılığıyla göç deneyimlerini paylaşmaktadır. Castles ve Miller'a (2008, s. 53) göre; "köken kültüre başvurmak, yeteneklerin ve deneyimlerin zarar gördüğü durumlarda insanlara özsayıgılarının devamı konusunda yardımcı olmaktadır".

Antalya'da yaşayan Rus gelinlerin göç süreçlerinde kullandıkları ağlardan ilki, erkek arkadaşlar (partner) ve eşlerdir. Göçmen kadınlar, partnerleri sayesinde konut ve iş bulmada konusunda sorun yaşamamışlar, böylece göç sürecinin en riskli aşamalarını daha kolay geçirmişlerdir. Buna ek olarak evlilik sayesinde, An-

talya'daki statülerini yasal bir zemine de oturtmuşlardır. Göçmenler arasında Antalya'ya göç ederken hiç yardım almayanlar (%12) olduğu gibi, arkadaşlarından ve aracı kurumlardan yardım alanlar da bulunmaktadır. Hareketi kolaylaştıran aracı kurumların önemi son yıllarda bir hayli artmıştır. Aracılık hizmeti veren turizm ofisleri dışında, bazı internet siteleri de göçmenlerin konut, iş, iş ortağı, eş, eşya, bulmalarında yardımcı olmakta, tarafları bir araya getirmektedir.

Katılımcılar evlilik öncesinde, hem müstakbel eşleriyle hem de göç edecekleri yerle ilgili yeteri kadar bilgi sahibi olmuşlardır. Bu yüzden Rus kadınlar, yalnızca evlilik sonrası hangi şehirde yaşayacaklarını ve eşleriyle ilgili bazı kişisel bilgilerini bilen, hatta bazen evlilik sonrası yerleşeceği yeri bile evlilik öncesinde bilmeyen Türkiye'den Belçika'ya evlilik göçüyle giden kadınlardan (King Baudouin Foundation, 2012) farklıdır.

Katılımcıların Antalya'daki Yaşamları ve Kente Etkileri

Evlilik göçüne katılan kişi, özellikle farklı dilden, dinden ve kültürden biri ile evleniyorsa, çeşitli uyum süreçlerini deneyimlemek zorunda kalmaktadır. Bu süreçte sıklıkla evliliğin bağımlı katılımcısı olan kadınların azami uyum göstermesi yönünde bir algı mevcuttur. Kadının evlilik yoluyla katıldığı kültürün şifrelerini çözmesi, belirli bir süreçte mümkündür ve bu süreçte gidilen ülkenin dilinin öğrenilmesi kişiye büyük avantaj sağlar (User, 1996). Antalya'daki evlilik göçmeni Rus kadınların evlilik öncesi Türkçeyi öğrenmeye başlaması, onların katıldıkları gruba uyumlarını hızlandırmaktadır. Farklı bir kültürden kişiyle evlilik gerçekleştirmek ve kısa bir sürede bu kültürü anlayarak o topluma adapte olmak, Rus kadınlara özgü bir başarıdır. Toplumda yaygın olan olumsuz Rus kadın imajına rağmen, son zamanlarda Rus bir kadınla evliliğin bir statü göstergesi haline dönüşmesi, Rus kadınların adaptasyon becerileri ve kendi kültürel değerlerini korumayı da içeren duruşlarından kaynaklanmaktadır. Bu yüzden Ruslar, kentte görünürlüklerinin artışıyla memnun olmaktadır. Sıklıkla etnik azınlıkların yaşadıkları mahallelerde yaşayan ve bu yüzden Felemenkçe ve Fransızca öğrenme fırsatı bulamayan Belçika'daki Türk kadın evlilik göçmenlerinin, hem buldukları topluma uyumlarının zorlaştığı hem de iş bulamadıkları bilinmektedir (King Baudouin Foundation, 2012). Bu durum bize, devletin herhangi bir yönlendirmesi ve katkısı olmadan, kendi çabalarıyla iyi derecede Türkçe öğrenen Rusların farklı bir göçmen grubu olduğunu tekrar hatırlatmaktadır.

Ruslar iyi derecede Türkçe bildikleri için, yerel kültürü, gelenek ve görenekleri kısa sürede öğrenerek toplumsal kabullerini hızlandırmaktadır. Görüşme yaptığımız katılımcılardan birinin eşi Diyarbakırlıdır ve görüşme esnasında eşinin hazırladığı yöresel kadayıfı ikram etmesinden sonra ondan şu övgü dolu cümlelerle söz etmektedir:

Lena Diyarbakırlı kızlardan daha becerikli. Yemeğin nasıl yapıldığını bir kere görsün, yarın aynısını yapar. Kültürümüz neredeyse aynı. Ben eşimi alıp Diyarbakır'a götürüyorum, hiç de utanmıyorum. (Murat, kişisel görüşme, 2010)

Görüşme yapılan Rus gelinlerin evleri, kıyafetleri ve davranışları incelendiğinde de, Türk kızlarıyla benzerlikleri kolayca fark edilmektedir. Katılımcılar arasında Türkçeyi aksansız konuşanlar sokakta sözlü tacizden korunmak için sarı saçlarını kahverengiye boyatanlar bile vardır. Görünüm böyle olunca, Rusları toplum içinde ayırt etmek gittikçe zorlaşmaktadır.

Katılımcılar genellikle tek çocukludur. Bununla birlikte iki çocuk sahibi olanlar da vardır. Melez evlilikler sonucu ortaya çıkan yeni nesil, ikili yaşam biçiminin şekillendiği ve doğuştan çok kültürlü yaşamı deneyimleyen gruptur. Türk-Rus evliliklerinden doğan çocukların iyi bir eğitim almalarının sağlanması için, özellikle Rus anneler yoğun çaba göstermektedir. Onlar çocuklarının hem sanatsal ve sportif yönlerini geliştirmek üzere kimi zaman ücretli kimi zaman da belediyeler tarafından düzenlenen ücretsiz kursları kullanmaktadır. Rus annelerin bu çabaları, Türk anneleri de çocuk yetiştirme konusunda etkilemektedir. Bu konuda Svetlana'nın deneyimi anlamlıdır:

Ben çocuğumu hep iyi yetiştiririm. Antalya'da artık tiyatro, sergi çoğaldı. Hafta sonu bazen eşim de gelir. Mutlaka spor yaparız, tiyatroya, bazen sinemaya gideriz. Benim çocuğum etüde de gidiyor. Başarılı bir çocuk olmalı. Türk anneler çocuğa çok eğitim vermiyor genelde. Ama benim arkadaşlarıma ben hep söylerim. Ücretsiz etkinlikleri haber ederim. Türk anneler de değişiyor artık. Sonuçta çocuklar önemli. (Svetlana, kişisel görüşme, 2011)

Özellikle çocuk sahibi olan katılımcılar, çocuklarının Türk çocukları gibi yaşaması gerektiğine inanmaktadır. Fakat aynı zamanda onların Rusçayı ve Rus geleneklerini de öğrenmelerini istemektedir. Görüşme yapılan dönemde, katılımcıların tamamına yakını, çocuklarının devlet okulunda eğitim almalarını desteklemişlerdir. Bunun nedeni ise, Türk okullarında eğitim aldıklarında, buradaki hayata daha iyi uyum sağlayabileceklerini ve kendilerini farklı hissetmeyeceklerini düşünmeleridir. Antalya'da Rus Okulu'nun varlığına rağmen bu okulun Antalya'ya katkısı konusunda katılımcıların fikirleri net değildir. Ancak yine de göçmenler, Antalya'da daha fazla Rus okulu olmasını istemektedir. Böylece Türk-Rus evliliklerinin melez çocuklarının seçeneklerinin artacağı düşünülmektedir.

Rus gelinlerin %96'sı yedi aydan, %84'ü on aydan daha uzun süre Antalya'da kalmaktadır. Bu son gruptakilerin Antalya'ya yerleşme tarihi, diğer katılımcılara göre daha eskidir. Çocuk sahibi olan evlilik göçmenleri ise, tatil dönemlerinde sıklıkla Rusya'ya giderek, çocukları ile ailelerinin kaynaşmasını

sağlamaya çalışmaktadır ve aynı sıklıkla Rusya'dan kendi aile üyelerinin gelmesini sağlamaktadır.

Rus kadınların Türk kadınlar üzerinde çocuk yetiştirme yanında önemli başka etkileri de vardır. Bu etkilerden ilki, düzenli olarak spor yapan Rus kadınların, komşularını spora teşvik etmeleridir. Türkiye'de son yıllarda yerel yönetimlerin oluşturdukları parklarda Rusların etkisiyle spor yapan Türk kadınların sayısı gittikçe artmaktadır. İrina, Türk kadınları spora motive eden bir katılımcıdır ve şöyle demektir:

Ben çalışmıyorum ama sabahlar erken kalkarım. Eşim işe gider kahvaltıdan sonra. Ben çocuğumu okula götürüyorum komşularımla. Sonra parka spor yapmaya gidiyoruz. Eskiden ben yalnız giderdim. Sonra komşular da benden gördüler. Önceler zayıflamak için geldiler spora. Şimdi sağlıklı yaşamak için spora geliyorlar, kendilerine bakıyorlar. Hem arkadaşlık da ediyoruz, çocuklar da arkadaş oluyorlar. Ben çok şey öğrendim komşularımdan. (İrina, kişisel görüşme, 2011)

Antalya'daki Rus kadınların bir diğer etkisi, Türk kadınlarının çalışma hayatına katılmalarını özendirmeleridir. Türk kadınlar nispeten düşük eğitim seviyeleri ve yabancı dil bilgileri nedeniyle, çalışma hayatına katılma konusunda çekince göstermektedir. Antalya'da bu durumun izleri görülmektedir ve bu nedenle de yabancı kadınların özellikle turizm ve bağlı işlerde çalışmaları yaygındır. Son dönemlerde Türk kadınların eğitimde çeşitli fırsatlara daha fazla erişmeleriyle çalışmaya yönelik cesaretleri artmaktadır. Bu kişilerin çalışma cesaretini arttıran etmenler arasında Rus gelinler de bulunmaktadır. Antalya'da Türk eşiyile bir süre eşinin ailesinin evinde yaşayan bir katılımcının, eşinin kız kardeşini motive etmesini şu şekilde ifade etmektedir:

Benim eşimin kardeşi çok çekinik (çekingen). Evden hiç çıkmaz, arkadaş(-lık) kurmaz. Ben ilk evlendim bir yaşadım aynı evde. Ben onu kursa yazdım, çarşıya çıkardım. Rusça da öğrettim biraz, zaten aynı evdeydik yani. Kaynanam beni öyle sevdi. Şimdi abisiyle işe gidip geliyor yani. (Olga, kişisel görüşme, 2011)

Bunların dışında, özellikle yabancı uyruklu bekâr kadınların işyerlerinde eleman olarak çalışması, işyeri sahibi erkeklerin eşlerini rahatsız etmektedir. Bu rahatsızlık, eşleri çalışmaya motive etmektedir. Bu durumun örneğini Ekaterina vermektedir:

Ben ilk Antalya'ya geldim. Çalıştım bir yerde patronun karısı benim arkadaştan hoşlanmadı. Aslında çalışmıyor kendisi. Dükkâna eleman da lazım yani o olmasa da başkası olacak. Kız ne yapıyor ki? Çalışıyorum sade. Sonra patronun karısı gitti geldi, sonra çalışmaya başladı. Ben eşimle tanıştı o arada, işyeri yakındı, patron tanırdı. Sonra patronun karısı beni sevdi ama kendi çalışınca arkadaş da işten çıkardı. (Ekaterina, kişisel görüşme, 2010)

Rus kadın göçmenlerin kendi iş yerlerini açmaları da bir başka özelliktir. Rus kadınların Antalya'ya yeni iş kolları (tırnak stüdyosu gibi) getirmek, Rusya'ya özgü ürünlerin satıldığı işyerlerini açmak (Deniz, 2012), dil kurslarında Rusça öğretmenliği yapmak girişimleri de etkileşim açısından önemlidir.

Rus gelinlerin Antalya'da sosyal hayatta yarattıkları değişimler arasında giyim kuşam ve aile hayatı da bulunmaktadır. Aydın'ın (2006) Trabzon'da yaşayan Post Sosyalist ülkelerden gelenler için belirlediği durum Antalya'da Ruslar için söz konusudur ki onlar bazen Türk kadınları için bir rol modeli olabilmektedir:

Benim Türk arkadaş çok. Benim gibi giyinmek istiyorlar mesela. Benimle alışverişe gel diyorlar bazen. Özeniyorlar. (Svetlana, kişisel görüşme, 2011)

Katılımcılar, Antalya'da sıklıkla Türk kadınlarla arkadaşlık kurmaktadır. Bu süreçte ikili ilişkileri geliştiği için birbirlerinin yaşam tarzlarından da haberdar olmaktadır. Bazı katılımcıların önyargılı komşuluk deneyimleri olsa da, belirli bir düzeyde karşılıklı etkileşim mevcuttur:

Ben davet ettim komşuları evime. Mesela bizde yemek masada yenir. Komşular geldi şaşırdılar. Zaten koltukta da oturmak istemediler başta. Komşularım arkadaşım, samimi tabi. Şimdi çok arkadaşım masada yemek yiyor, eşleri de seviyormuş böyle. Eşleri sen Rus komşunla görüş diyormuş. Türk kadınlar çocuklarıma ne yapıyorum bakıyorlar. Evime ne alıyorum bakıyorlar. (Nadya, kişisel görüşme, 2011)

Rus kadınlar Antalya'da yerel halkın sıklıkla alışveriş yaptığı, gezdiği ve zaman geçirdiği mekânları kullanmaktadır. Kentte gitmekten korktukları alanlar bile, yerel halkla aynıdır ve bu kanıları deneyimlere dayanmamaktadır. Rus gelinler arasında çoğunlukla diğer Ruslar tarafından tercih edilen mahallelerde oturma eğilimi yüksektir. Bunun altında konut piyasasının bu göçmenlere özel konut üretiminin son dönemde artmış olması etkin rol oynamaktadır.

Katılımcılardan Antalya'da oturduğu evin sahibi olanların oranı %68'dir. Bununla birlikte kirada oturan katılımcılar ise, ev satın alabilecek paraları olduğunda mutlaka Antalya'dan ev satın alacaklarını ifade etmektedir. Bu grup içerisinde Rusya'da konut yatırımları olanlar da vardır. Ruslar, oturdukları mahalleye taşındıktan sonra, bu alanda çeşitli değişimlerin olduğunu belirtmişlerdir. Bunlar arasında ilk sırada çevre düzenlemesinin yapılması, çocuk oyun alanlarının düzenlenmesi ve işyerlerinde Rusça konuşan eleman sayısındaki artış yer almaktadır. Bununla birlikte aynı mahallelerde hem Rusların hem de diğer yabancıların sayısında artış olduğu da belirlenmektedir.

Bilindiği gibi göçmen dayanışma ağlarının en önemli unsurlarından birisi derneklerdir. Antalya'da Ruslar tarafından kurulan ve aktif şekilde çalışan iki dernek bulunmaktadır. Bu dernekler Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin de

desteğiyle “Rus Kültür Günleri” düzenlemekte, Türk Hukuku hakkında Rus kadınlara seminerler vermekte, evrensel olarak kabul edilen günlerde (Dünya Kadınlar Günü gibi) yapılan etkinliklerin parçası olmaktadır. Özellikle Türk Hukuku hakkında bilgi sahibi olan Ruslar, bu bilgiden yoksun oldukları için sorun yaşayan ve haklarını kullanmakta çekingen davranan diğer göçmenlerden (Ekiz-Gökmen, 2011) daha avantajlı durumdadır. Bu derneğin diğer sosyal katkıları ise, göçmenlere Antalya’da karşılaştıkları sorunların çözümünde yardımcı olmaları ve Rusça kurslar düzenlemeleridir. Böylece Antalya’daki Rus Başkonsolosluğu’na da bir bakıma yardımcı olmaktadır.

Rusların Antalya’da yaşadıkları sorunlara bakıldığında, vatandaşlığa geçişte karşılaştıkları güçlükler ile diploma denkliği için bekledikleri sürenin uzunluğunun ilk sırada yer aldıkları görülmektedir. Bununla birlikte katılımcılar sıklıkla sigortasız çalışmak zorunda kaldıkları için sosyal güvenceden eş üzerinden faydalanmaktadırlar ve bundan rahatsızlık duymaktadırlar. Rusya’daki aileye ve yaşama özlem, Antalya’da sosyo-kültürel uyumsuzluk, ayrımcılık, tacize ve sosyal baskıya uğramak da belirtilen başka sorunlardır. Katılımcılar sosyal hizmetlerin yetersizliğinden ve göçmen sorunlarıyla ilgili kolay temas kurabilecekleri bir merkezin olmamasından yakınmakta; çocuk sahibi katılımcılar ise kendi çocuklarının özellikle dini inanç eğitimleri konusunda yapılan müdahalelerden duydukları endişeyi paylaşmaktadırlar. Bununla birlikte genel olarak son yıllarda Rus kadınlarla özdeşleşen kötü imajın silinmeye başladığını düşünmektedirler. Çeşitli olumsuzluklara rağmen katılımcılar içinde hayatlarının tamamını Antalya’da geçirmek isteyenler çoğunluktadır.

Rus kadınların sosyal hayatta bu kadar etkili olmalarında, Antalya’da rahat hareket edebiliyor olmalarının etkisi vardır. Evliliğin getirdiği bağımlılık, Türkiye’nin başka yerlerinde yaşayan Rus gelinler için daha yüksek görülmektedir ve sosyal hayata katılımlarını sınırlamaktadır (Aydın, 2006). Bu etkinin Antalya’daki Rus gelinler için çok baskın olmamasından dolayı kentsel sosyal etkilerinin artması muhtemeldir.

Sonuç

Rusya’dan Antalya’da evlilik yoluyla göç etmiş veya farklı sebeplerle Antalya’ya göç ettikten sonra evlenerek buraya yerleşmiş olan Rus kadınların incelendiği bu çalışmada, yüksek nitelikli ve iyi derecede Türkçe bilen göçmenlerin belirli bir göç ve yerleşim sisteminin parçası oldukları anlaşılmaktadır. Ruslar dünyadaki genel eğilimin aksine, Kuzey’den Güney’e bir göç sistemi kurmuşlardır. Çeşitli ağlar ve aracı yapılarla sistemi sürekli besleme eğilimindedirler. Rusya ve Türkiye arasında kolonyal, kültürel ve belirleyici-tarihsel bir bağ söz konusu değildir. Sadece temelleri yaklaşık yirmi beş yıla dayanan ve turizmle kurulan bir bağ ile Ruslar, bugün Antalya’nın en önemli göçmen grubudur.

‘Turist’ olarak başladıkları bu yolculukta Rus kadınlar, emek piyasasında kendilerine yer bularak ‘çalışan’ durumuna geçmişlerdir. Bu kişilerin bir kısmı kimi zaman turist kimi zaman çalışan oldukları bu süreçte, Türk erkeklerle partner ilişkileri önemlidir. Bu ilişkilerin bir kısmı da evlilikle ve buna bağlı vatandaşlık kazanımıyla sonuçlanmıştır. Bu sistemi kullanarak Antalya’da yaşamaya başlayan kadınların kentteki sosyal hayata aktif katılımlarıyla, onların kentte ve ev sahibi toplumda meydana getirdikleri değişimler belirgin olarak izlenebilmektedir.

Kimi zaman Antalya’da olmayan işleri buraya getirerek girişimcilik gösteren, kimi zaman da aile yaşamlarıyla Türk kadınları etkileyen bu kitlenin talepleri ve sorunları hızla büyümektedir. Kendileri bu sorunlarla baş etmek için dernek kurmak, Türkçe ve Türk Hukuku’nu öğrenmek gibi stratejiler geliştirseler de, taleplerini gerçekleştirme ve sorunlarını çözme noktasından henüz uzaktırlar. Özellikle Türk-Rus evliliklerinden doğan çocuklardan oluşan ikinci nesil göçmenlerin kendilerine özgü taleplerinin gündeme geleceği düşünüldüğünde, evlilik yoluyla Türk vatandaşlığını kazanmış olan Ruslara yönelik politikaların geliştirilmesinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Deniz, A. and Özgür, E. M. (2013). [Extended Abstract] The Russian brides in Antalya: From migration to marriage, from marriage to migration, *Turkish Journal of Sociology*, 2013/2, 3/27, 167-175.

EXTENDED ABSTRACT

The Russian Brides in Antalya: From Migration to Marriage, from Marriage to Migration

Ayla Deniz* and E. Murat Özgür**

Women have become increasingly more visible in the international migration process in recent years (Castles and Miller, 2008; Ehrenreich and Hochschild, 2002; Kofman et al., 2000; Piper and Roces, 2003) which is contributed to by marriage. It emerges as a strategic method in countries like Turkey that have migration restrictions. With the migrations from Russia to Turkey, the number and visibility of 'mixed marriages' is on the rise (Deniz, 2012) resulting in significant social change. This study focuses on the transnational marriages of Russian women in the migration process and is based on the field study conducted in the Muratpaşa, Konyaaltı and Kepez districts of Antalya metropolitan municipality between 2010 and 2012. The main motivation of the study was to understand the mechanism behind the international marriage migration of Russian women. The study includes survey and in-depth interview results from 25 female Russian migrants who were married to male Turkish nationals and were reached by the snowball method.

The mean age of participants was 31; the biggest age group was 25-40 years (80%); and 88% had university and graduate degrees. Findings regarding the involvement of young and qualified female Russian marriage migrants in work life in Antalya show that they mostly work in the tourism sector and in relevant jobs such as real estate and retail. In line with the nature of Antalya, most migrants work in tourism-related work such as trade and hotels/restaurants. This also reveals the market positioning of female labor in international migration (Aitken and Hall, 2000; Anthias, 2000; Cooper; 2002; Erder and Kaşka, 2003; İçduygu, 2004; Kofman et al., 2000).

Other findings of the study involve the migration processes of the participants and the networks they use. The events experienced by international migrants and the networks they use are critical to the formation of the migration system. It can be seen that the migration from Russia to Antalya initiated such a system

* PhD Candidate and Project Assistant, Ankara University Faculty of Languages, History and Geography Department of Geography, adeniz@ankara.edu.tr.

** Prof. Dr., Ankara University Faculty of Languages, History and Geography Department of Geography, ozgur@ankara.edu.tr.

and that marriage migration is an important part of it. Even though the system does not cover all marriage migrants, it operates in a three-tier mechanism which also includes returns: Touristic travel, participation in cyclical local workforce/partner relations, becoming permanent through marriage (gaining citizenship). Certain factors are important in the emergence of this migration system as can be seen in Turkey, and particularly Antalya becoming a major destination for Russians after the fall of the USSR. Initially, they came to Antalya as mere tourists. Approximately 60% of participants reported having visited Antalya previously for short holidays. Repeated touristic trips to Antalya allowed Russian women to get to know the city and make contacts with local people and institutions. Having job opportunities owing to the demand created by the many Russian speaking tourists and having learned Turkish over time, Russian women started to stay for extended periods in Antalya. The partner relations they developed in this process made them feel better and safer economically, socially and psychologically. Through partner relations, people from two different cultures are able to get to know each other and question life decisions such as marriage. This experience eventually results in marriage for some of the Russian women. This entails the transition from being relatively irregular migrants to permanence and citizenship through marriage. Russians who gain Turkish citizenship through marriage are the most dynamic core group which develops the Russian community that is fast appearing in Antalya today.

There are marriage migrations that occur outside this migration system as well. Owing to the emerging mutual economic relations between Russia and Turkey in recent years, many Turkish businessmen have started to trade with Russia. Mutual tourism relations and trade between Antalya and Russia strengthen the links between the two and increase travels between them. Some partner relations that start in Russia during this process may result in marriage in Antalya. Similarly, as Russian has become a prevalent language in Antalya, males in the tourism sector sometimes go to language schools in Russia to learn their language and establish partner relations with Russian women, which then result in marriage migration to Antalya. The difference between these two groups and afore mentioned system is that they do not involve the experience of being in Antalya as a tourist or employee. In addition, the last decade has witnessed the emergence of websites that bring together Turks and Russians looking for housing, work, work partnership, or relationships and spouses (e.g. www.rusgazete.com). Considering that these sites have thousands of active users, the internet has become an important tool in the migration system. No study has been conducted about how these websites influence migration and whether those that develop relationships over this website

eventually get married. However, the advancement of these communication technologies shows that even people who do not have the financial means for travel can develop networks for migration.

Another finding of the study has been that Russian brides in Turkey are not the result of an escape or necessity, but a transformed state of labor migration that includes emotions and love. Certain qualities stand out in making Turkey attractive for Russian marriage migrants. The first one is the prevalence of Russian-Turkish marriages and the increasing social acceptance for them. Also, Russian women share the positive changes in their lives caused by marrying Turks with their fellow citizens, which encourages more Russian women to go to Turkey. The concept that includes the sharing of these experiences, among others, is known as “migrant networks”. Networks play a crucial role in international migrant flow and decrease the costs and risks of the migration process and thus lead to stronger migration channels (Massey et al., 1999). The very first network that Russian brides in Antalya use in the migration process is through boyfriends (partners) and spouses. Thanks to their partners, they have no difficulty finding accommodation and work, and thus overcome the hardest stages of the process more easily. There are migrants that receive no assistance as they migrate to Antalya, and also those that receive assistance from friends and companies. Certain associations are also used as a support mechanism by migrants before and after migrating, and Russian women also use these actively. There are two active associations in Antalya established by Russians. With the cooperation of Antalya Metropolitan Municipality, they organize “Russian Culture Days”, offer seminars to Russian females about Turkish law, and take part in activities held during universal celebrations (such as the World Women’s Day). Other than these, they help migrants solve their problems in Antalya and organize Russian courses.

Among the Russian brides settled in Antalya, the trend is to live in neighborhoods mainly preferred by other Russians. This is mainly caused by the construction of houses for Russian migrants. The fact that 85% of Russians who own property in Turkey do so in Antalya (Deniz and Özgür, 2010), makes their ties in the city stronger and encourages them to cluster. Of the participants, 68% owned property in Antalya. Those who were renting said that they would buy property if they could afford it. There are people in this group who also own property in Russia.

Participants of marriage migration need to experience various adaptation processes, particularly if they are marrying someone who speaks a different language and has a different culture. Such experiences are more common among women. The fact that female Russian marriage migrants in Antalya start to learn Turkish prior to getting married facilitates their adaptation.

Marrying someone from a different culture, getting to know this new culture and adapting to a new community is a success for Russian women. Their high educational level, skills and capacity enable them to learn Turkish easily and adapt to their new city. At the time of the study, 96% could speak intermediate to advanced Turkish.

An important aspect of integration in Turkish male-Russian female marriages is having children. The new generation that results from interrelated marriages is the group where a dual lifestyle is shaped and that starts to experience a multicultural life at birth. Russian mothers make a great effort to ensure that their children from Turkish-Russian marriages receive a good education.

Russian mothers develop their children's artistic and sports abilities by sending them to paid or unpaid courses offered by the municipality. Their efforts encourage Turkish mothers to engage in similar efforts in child upbringing. Those participants who had children believed that their children should live like other Turkish children. However, they also wanted them to learn the Russian language and traditions. Russian women also encourage their Turkish counterparts to participate in worklife. They start their own businesses and bring new areas of work to Antalya (such as the nail studio), sell Russian products (Deniz, 2012), or teach Russian at language schools.

In sum, it can be seen that highly-qualified and Turkish speaking Russian women in Antalya are a part of a migration and settlement system. Contrary to the general global tendency, Russians established a migration system with a country with lower economic and human development, of which they had noties in the past (from North to South). With a 25-year-old link that was established with tourism, Russians have turned into the most important migrant group in Antalya today. They keep the system alive by networks and intermediary structures. The active participation of women who have come to live in Antalya through this system into social life, and the changes they created in the city and the host society can be seen significantly. Even though they may have developed various adaptation strategies, they are still far from actualizing their demands and solving their problems. Particularly considering that second-generation migrants born of Turkish-Russian marriages will have their own demands in the near future, policies for Russians who assume Turkish citizenship through marriage should be developed urgently.

Keywords: Marriage Migration, Transnational Migration, Russian Women, Antalya, Turkey

Kaynakça | References

- Aitken C. ve Hall, C. M. (2000). Migrant and foreign skills and their relevance to the tourism industry. *Tourism Geographies*, 2(1), 66-86.
- Anthias, F. (2000). Metaphors of home: Gendering new migrations to Southern Europe. F. Anthias ve G. Lazaridis (Ed.), *Gender and migration in Southern Europe: Women on the move* içinde (s. 15-49), Oxford: Berg.
- Aydın, S. (2006). *Post-sosyalist ülkelerde açığa çıkan işgücü ve Trabzon'da yabancı uyruklu kadın olgusu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Biriz-Karaçay, A. (2011). *Bir göç sisteminin anatomisi: Türkiye-Rusya örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bismil Haber (2012, 2 Ocak). Suriyeli gelinler endişeli. 25.03.2012. <http://www.bismilhaber.com/suriyeli-gelinler-endiseli-1997h.htm>
- Bonney, N. ve Love, J. (1991). Gender and migration: Geographical mobility and the wife's sacrifice. *Sociological Review* 39, 335-348.
- Castles, S. ve Miller, M. J. (2008). *Göçler çağı: Modern dünyada uluslararası göç hareketleri*. Bülent Uğur Bal ve İbrahim Akbulut (Çev.), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Chen, N. (2000). Marriage migration across the Taiwan Strait (in Mandarin). *Asian Studies* 34, 35-68.
- Clark, W. A. V. ve Withers, S. D. (2007). Family formation and mobility sequences in United States: Spatial mobility in the context of life course. *Demographic Research* 17, 591-622.
- Cooper, M. (2002). Flexible labour markets, ethnicity and tourism related migration in Australia and New Zealand. C.M. Hall ve A.M. Williams, (Ed.). *Tourism and migration: New relations between production and consumption* içinde (s.73-87), Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Davin, D. (2007). Marriage migration in China and East Asia. *Journal of Contemporary China* 16(50), 83-95.
- Deniz, A. ve Özgür, E. M. (2010). Rusya'dan Türkiye'ye ulusaşırı göç: Antalya'daki Rus göçmenler. *Ege Coğrafya Dergisi* 19 (1), 13-30.
- Deniz, A. (2012). Rusya'dan Antalya'ya ulusaşırı göç ve bu göçün sosyomekânsal sonuçları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğan Haber Ajansı-DHA (2011, 4 Ocak). Mardin'e internette Faslı kuma. 15.12.2011. http://www.dha.com.tr/mardine-internette-fasli-kuma_133677.html
- Ehrenreich, B. ve Hochschild, A. R. (2002). *Global women: Nannies, maids and sex workers in the new economy*. New York: Henry Holt and Co.

Ekiz-Gökmen, Ç. (2011). Türk turizminin yabancı gelinleri: Marmaris yöresinde turizm sektöründe çalışan göçmen kadınlar. *Çalışma ve Toplum*, 2011/1, 201-232.

Erder, S. ve Kaşka, S. (2003). *Düzensiz göç ve kadın ticareti: Türkiye örneği*. International Organization for Migration, Cenevre.

Fan, C.C. ve Li, L. (2002). Marriage and migration in transitional China: A field study of Gaozhou, Western Guangdong. *Environment and Planning (A)* 34, 619-638.

Fincher, R. (1993). Gender relations and the geography of migration. *Environment and Planning (A)* 25, 1703-1705.

Flowerdew, R. ve Al-Hamad, A. (2004). The relationship between marriage, divorce and migration in a British data set. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 30(2), 339-351.

Gebelek, G. (2008). The new international migration from a gender perspective: A case study of Post-Soviet 'servants of tourism' in Antalya. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Koç Üniversitesi.

Göktuna F., Kartal, B. ve Uygun, B. (2008). Türk dış göç sürecinin kültürel boyutu: Kadın kültürel kimlik devingenlikleri. İ. Aydoğan ve F. Yaylacı, (Ed), *I. Uluslararası Avrupalı Türkler Kongresi: Eğitim ve Kültür, 22-23 Şubat 2008 Bildiriler Kitabı* (Cilt II) içinde (s. 292-309), Kayseri: Erciyes Üniversitesi.

Hsia, H. C. (2002). Drifty shores: the 'foreign brides' phenomenon in capitalist globalization. Taipei: A Radical Quarterly in Social Studies Research Series, 09. (in Chinese).

Houstoun, M.F., Kramer, R.G. ve Barrett, J.M. (1984). Female predominance of immigration to the United States since 1930: A first look. *International Migration Review* 18, 908-963.

İçduygu, A. (2004). Türkiye'de kaçak göç. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.

İlkkaracan, İ. ve İlkkaracan, P. (1999). 1990'lar Türkiye'sinde kadın ve göç. O. Baydar (Ed.), *75 Yılda Köylerden Şehirlere* içinde, (s. 305-322), İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

Kartal, B. (2004). Dış göç sürecinde Türk kadınların durumu: Almanya'daki Türk kadın göçmenler. *Kadın çalışmalarında disiplinlerarası buluşma* içinde (1. Cilt) 1-4 Mart 2004 Sempozyum Bildiri Metinleri, İstanbul: Yedi Tepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi.

Kaşka, S. (2006). The new international migration and migrant women in Turkey: The case of Moldovan domestic workers, Mirekoç Research Projects. http://portal.ku.edu.tr/~mirekoc/reports/2005_2006_selmin_kaska.pdf

King Baudouin Foundation (2012). Marriage migration from Emirdağ to Brussels, http://www.kbs-frb.be/uploadedFiles/2012-KBS-FRB/05_

Pictures,_documents_and_external_sites/14)_Summary_publications/
SUM_T_2012_Emirdag.pdf

Kofman E. ve ark. (2000). Gender and international migration in Europe: Employment, welfare and politics, New York: Routledge.

Kritz, M. M. ve H. Zlotnik. (1992). Global interactions: Migration systems, process and policies, Kritz, M., Lim L. L., Zlotnik H. (Ed.), *International migration systems: A global approach* içinde (s. 1-18), Oxford: Clarendon Press.

Kulu, H. ve Milewski, N. (2007). Family change and migration in the life course: An introduction. *Demographic Research*, 17, 567-590.

Lievens, J. (1999). Family-forming migration from Turkey and Morocco to Belgium: The demand for marriage partners from the countries of origin. *International Migration Review* 33(3), 717-744.

Massey, D. S. (1999). Why does immigration occur? A theoretical synthesis. C. Hirschman, P. Kasinitz ve J. DeWind (Ed.), *The handbook of international migration: The American experience*, New York: Russell Sage Foundation.

Muhasebe Türk (t.y.) Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun. 11.06.2012 <http://www.muhasebeturk.org/kanunlar/261-yabancilarin-calisma-izinleri-hakkinda-kanun-4817-sayili-numarali-nolu-yasasi.html>

Mulder, C.H. ve Wagner, M. (1993). Migration and marriage in the life course: A method for studying synchronized events. *European Journal of Population* 9(1), 55-76.

Ortiz, V. (1996). Migration and marriage among Puerto Rican women. *International Migration Review* 30(2), 460-484.

Özgür, M. ve Aydın, O. (2010). Türkiye'de kadın evlilik göçü. *e-Journal of New World Sciences Academy Nature Sciences*, 4A0018, 5(1), 18-31.

Palriwala, R. ve Uberio, P. (2005). Marriage and migration in Asia: Gender issues. *Indian Journal of Gender Studies* 12(2-3), 5-29. <http://ijg.sage.pub.com/content/12/2-3/5> 18.10.2011

Pardede, E. ve Muhidin, S. (2006). Life course stages and migration behavior of Indonesian population: Evidence from the IFLS data. Population Association of American (PAA), Los Angeles, 30 March-1 April 2006.

Piper, N. (1999). Labor migration, trafficking and international marriage: Female cross-border movements into Japan. *Asian Journal of Women's Studies* 5, 69-99.

Piper, N. ve Roces, M. (2003). Introduction: Marriage and migration in an age of globalization. N. Piper and M. Roces (Ed.), *Wife or worker? Asian women and migration* içinde (s. 1-22), Boulder: Rowman and Littlefield.

Rossi, P. H. (1955). *Why families move: A study in the social psychology of urban residential mobility*. Free Press. Glencoe III.

Shaw, A. (2000). *Kinship and continuity: Pakistani families in Britain*. Amsterdam: Harwood Academic Publishers.

Simmons, J. W. (1968). Changing residence in the city: A review of intraurban mobility. *Geographical Review* 58(4), 622-651.

Speare, A. Jr. ve Goldscheider, F. K. (1987). Effects of marital status change on residential mobility. *Journal of Marriage and the Family* 49, 455-464.

Suzuki, N. (2005). Tripartite desires: Filipina-Japanese marriages and fantasies of transnational traversal. Nicole Constable (Ed.), *Cross-border marriages: Gender and mobility in transnational Asia* içinde 124-144. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Südaş, İ. (2005). Türkiye'ye yönelik göçler ve Türkiye'de yaşayan yabancılar: Alanya örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Südaş, İ. (2012). Avrupa ülkelerinden Türkiye'nin batı kıyılarına yönelik göçler: Marmaris, Kuşadası ve Ayvalık ilçelerinde karşılaştırmalı bir araştırma, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Timmerman, C. (2006). Gender dynamics in the context of Turkish marriage migration: The case of Belgium. *Turkish Studies* 7(1), 125-143.

Tosakul, R. (2010). Cross-border marriages: Experiences of village women from Northeastern Thailand with western men. Yang, W. S. ve Lu, M. C. W. (Ed.), *Asian cross-border marriage migration: Demographic patterns and social issues* içinde (s. 179-200), Amsterdam: University Press. <http://dare.uva.nl/document/174579>, 19.11.2011

Tseng, Y. F. (2010). Marriage migration to East Asia: Current issues and propositions in making comparisons. Yang, W.S. ve Lu, M. C.W. (Ed.), *Asian cross-border marriage migration: Demographic patterns and social issues* içinde (s. 31-45), Amsterdam: University Press. <http://dare.uva.nl/document/174579> 9.11. 11

Turistim.com (2011, 14 Şubat). Manavgat'ta Türk ve Yabancı evliliği rekor kırdı! Ruslar ilk sırada. 30.03.2012. <http://www.turistim.com/manavgatta-turk-ve-yabanci-evlilik-rekor-kirdi-ruslar-ilk-sirada.html>.

Türk Hukuk Sitesi (2009, 17 Haziran). Türk Vatandaşlığı Kanunu. 12.02.2011. <http://www.turkhukuksitesi.com/showthread.php?t=39776>

Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği-TÜRSAB (Haziran, 2003). Turizmi çeşitlendirmek. 5 Nisan 2013. http://www.tursab.org.tr/dosya/973/22_973_6328719.pdf

User, İ. (1997). Evlilik göçü. *Toplum ve göç* içinde (s. 556-563), Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Yayını.

Ünlütürk-Ulutaş, Ç. (2009). Ev hizmetlerinin küreselleşmesi: Türkiye’de ev hizmetlerinde çalışan göçmen kadınlar, *Sosyal Politikada Güncel Sorunlar* (Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi), 596, 499-512.

Watts, S. J. (1983). Marriage migration, a neglected form of long-term mobility: A case study from Ilorin, Nigeria. *International Migration Review*, 17, 682-698.

Yeh, Y. C. (2010). Foreign spouses’ acculturation in Taiwan: A comparison of their countries of origin, gender, and education degrees, Yang, W. S. ve Lu, M. C. W. (Ed.), *Asian cross-border marriage migration Demographic patterns and social issues* içinde (s. 201-220), Amsterdam University Press.

Yılmaz, C. (2009). Türkiye’de kırdan kente göç sürecinde etkili olan faktörlerden biri: Evlilik yoluyla göç. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 21, 221-232.